

בית המדרש "תורת דוד"
ע"ש הגה"צ רבי דוד בר חן זצ"ל - רבה של שדרות,
והרבנית רות בר חן ע"ה

"תורת דוד"

השיעור השבועי

פרשת קדושים

תשפ"ד

(שנה ז', גליון מס' 340)

שיעורי הרב אליהו בר חן

e0527191965@gmail.com | 052-719-1965

פרשת קדושים התשפ"ד

"אֲשֶׁרִי אָדָם עֹז לוֹ בָּדָ, מְסִלּוֹת בְּלִבָּבָם"

א. "וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר. דַּבֵּר אֶל כָּל עַדְת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם, קְדוֹשִׁים תִּהְיוּ - כִּי קְדוֹשׁ אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם", (ויקרא, יט', א' - ב').

"לא תשנא את אחיך בלבבך, הוכח ותוכיח את עמיתך, ולא תשא עליו חטא", (ויקרא, יט' - יז').

ב. על מאמר הכתוב בפרשתנו ¹, "דַּבֵּר אֶל כָּל עַדְת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם, קְדוֹשִׁים תִּהְיוּ - כִּי קְדוֹשׁ אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם", כתב רש"י הקדוש:

"מלמד, שנאמרה פרשה זו בְּהִקְהֵל, מפני שרוב גופי תורה תלוין בה".

ובטעם הדרשה, ביאר ה"שפתי חכמים":

דהנה, בדרך כלל, בכל צווי שהקדוש ברוך הוא מְצַוֵּה את משה רע"ה שְׁיִצְוֶה את עם ישראל,

לשון הכתוב, הוא, "דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל", ולא "דַּבֵּר אֶל כָּל עַדְת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל".

ומחמת שתלה הכתוב את הדברים, יחד עם "כָּל עַדְת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל",

משמע, "שנאמרה פרשה זו בְּהִקְהֵל".

והנה, מקור דבריו של רש"י הקדוש, הם בדברי רבותינו ז"ל במדרש ²:

"תְּנִי רַבִּי חֵיָא, פְּרָשָׁה זוֹ נֶאֱמְרָה בְּהִקְהֵל, מִפְּנֵי שְׁרֵב גּוֹפֵי תוֹרָה תְּלוּיִן בָּהּ.

רַבִּי לִוִּי אָמַר, מִפְּנֵי שֶׁעֲשָׂרַת הַדְּבָרֹת כְּלוּלִין בְּתוֹכָהּ,

'אֲנֹכִי ה' אֱלֹהֶיךָ' ³ - וּכְתִיב הָכָא ⁴, 'אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם'.

¹ ויקרא, יט' - ב'.

² ויקרא רבה, פרשה כד', ה'.

³ שמות, כ' - ב'.

'לא יהיה לך' 5 - וכתוב הקא 6 , 'ואלהי מסכה לא תעשו לכם'.
'לא תשא' 7 - וכתוב הקא 8 , 'ולא תשבעו בשמי'.
'זכור את יום השבת' 9 - וכתוב הקא 10 , 'את שבתתי תשמרו'.
'כבוד את אביך ואת אמך' 11 - וכתוב הקא 12 , 'איש אמו ואביו תיראו'.
'לא תרצח' 13 - וכתוב הקא 14 , 'לא תעמד על דם רעך'.
'לא תנאף' 15 - וכתוב הקא 16 , 'מות יומת הנאף והנאפת'.
'לא תגנב' 17 - וכתוב הקא 18 , 'לא תגנבו'.
'לא תענה' 19 - וכתוב הקא 20 , 'לא תלך רכיל'.

4 ויקרא, יט' - ב'.

5 שמות, כ' - ג'.

6 ויקרא, יט' - ד'.

7 שמות, כ' - ז'.

8 ויקרא, יט' - יב'.

9 שמות, כ' - ח'.

10 ויקרא, יט' - ג'.

11 שמות, כ' - יב'.

12 ויקרא, יט' - ג'.

13 שמות, כ' - יג'.

14 ויקרא, יט' - טז'.

15 שמות, כ' - יג'.

16 ויקרא, כ' - י'.

17 שמות, כ' - יג'.

18 ויקרא, יט' - יא'.

19 שמות, כ' - יג'.

20 ויקרא, יט' - טז'.

'לא תחמודי'²¹ - וכתוב הקא²², 'וְאֶהְבֶּתְךָ לְרַעְךָ כְּמוֹדִי'.
ובדברי רבותינו ז"ל, אלו, יש להבין את עומק הדברים, בטעם שנאמרה פרשה זו
בְּהַקְהָל.

ג. כתב²³ אדמו"ר הגרא"א דסלר זיע"א:

"תכלית כל דבר, היא להיות כלי לקדושה.

וכשאדם משתמש בו לתכליתו, הרי הדבר ההוא מתעלה ומתקדש,

וכשאינו מגיע לתכליתו, טומאה מתפשטת עליו.

ככל אשר הקדושה גבוהה יותר, הטומאה גרועה יותר.

המת, הוא אבי אבות הטומאה,

מפני שתכלית גוף האדם, היא המעולה ביותר, להיות מרכבה לנשמה הקדושה, וזו
נתבטלה במיתתו,

ומעין זה, גם טומאת הנדה.

ישראל, בגלות, כיוון שאין זו תכליתם, הם בבחינת טומאה,

וכן מצאנו, שבגלות מצרים, הגיעו ל-מט' שערי טומאה.

הזמן שבין יציאת מצרים, לבואם אל מדבר סיני בחודש השלישי²⁴, היה זמן
ההכנה למתן תורה.

וכבר כתב המהר"ל ז"ל²⁵, שתקופה זאת, היא כנגד שלושה חודשים של הבחנה
שמצריכים לגיורת,

וכן, כנגד שלושת החודשים, שהוצרכה רות להמתין עד שנישאה לבועז.

²¹ שמות, כ' - יג'.

²² ויקרא, יט' - יח'.

²³ בספרו הקדוש "מכתב מאליהו", חלק ד', עמודים 123-124.

²⁴ שמות, יט' - א'.

²⁵ בספרו הקדוש "תפארת ישראל", פרק כה'.

ועיין מה שכתבנו במקום אחר ²⁶, על הדמיון בין ספירת העומר שציוותה תורה בשבועות אלו, לספירת שבעה נקיים של הזבה.

והנה, הר"ש אלקבץ ז"ל, בספרו 'ברית הלוי', הקשה - מדוע מתו תלמידי רבי עקיבא דווקא בימי הספירה ²⁷ ? הלא, חטאם 'שלא נהגו כבוד זה בזה', נמשך זמן רב קודם לכן! וביאר הוא ז"ל -

שכל רב הלומד עם תלמידים, משפיע להם מנשמתו, היינו, מעצם מהותו הרוחנית, ואם התלמידים מתאחדים כראוי, אז השפעתו באה לתכליתה, כי רק בהצטרפות כולם יחד, השפעתו מאירה בהם בכללותה. ידוע, שכל תלמיד, נוטל רק ניצוץ אחד מהשפעת רבו, היינו, אותו ניצוץ, השייך למהות נשמת התלמיד, וממילא, רק בהתכללותם יחד, נשלמה השפעתו, אבל, אם התלמידים מתפרדים זה מזה בהתנהגותם, מאבדים הם את השפעת רבם, ונשארה ההשפעה ערירית, מבלי בוא אל תכליתה, וזה מצב מסוכן, כמו שנתבאר לעיל.

והנה, תלמידי רבי עקיבא, עם כל גדלותם, 'לא נהגו כבוד זה בזה כראוי', ועל ידי זה, נתפרדו זה מזה, וממילא, לא נתנו להשפעת רבי עקיבא רבם, לבוא אל תכליתה. וכשהגיעו ימי הספירה, שבהם מתנוצצים האורות של ההכנה למתן תורה, נסתכנו ומתו,

²⁶ "מכתב מאליהו", חלק ב', עמוד 24.

²⁷ 'במות, סב' ע"ב.

כי מי שרואה אור הקדושה מתנוצץ, ואינו מתאמץ לזכות בו ולהתעלות על ידו,
אלא דוחהו, ונשאר בקטנותו,
בוודאי, זה קטרוג גדול, המביא את האדם לידי סכנה".

ד. בעניין מצוות "קידוש החודש", דרשו רבותינו ז"ל²⁸ :
"הרואה את הלבנה, היאך צריך לברך בזמן שהיו ישראל מקדשין את החדש?
יש מן רבנו, אמרין, 'ברוך מחדש חדשים'.
ויש מהם, אומרים, 'ברוך מקדש חדשים'.
ויש מהם, אומרים, 'מקדש ישראל',
שאם אין ישראל מקדשים אותו, אין אותו קדוש כלום.
ואל תתמה על זה, שהקדוש ברוך הוא, קדש את ישראל,
שנאמר²⁹, 'והייתם לי קדשים, כי קדוש אני ה'',
ולפי שהם מקדשים לשמים, לכך, מה שהם מקדשים, הוא מקדש.

רצונך לידע?

צא ולמד מקלי השרת.

משה קדש את המשכן,

ואת כל פליו, מי הנה מקדשם? ...

הנה הכהן מקבל בו דבר של קדש, והכלי מתקדשת,

כשם שקדש משה בדם המזבח, או יין נסך או מנחה,

מערה בכלי חל, וכלי חל מתקדש.

ואם כלי חל, כשהוא מתמלא מן הקדש, מתקדשת,

על אחת כמה וכמה, ישראל, שהם קדושים, ומקדשים את החדש.

²⁸ שמות רבה, פרשה טו, כד'.

²⁹ ויקרא, כ' - כו'.

אמר הקדוש ברוך הוא -

אני, קדוש אני ... הריני מקדש את ישראל, והן מקדשין אותי.

ובמצווה זו, ידועים ומפורסמים, דבריו הגה"ק רבינו שבתי הכהן זיע"א³⁰ :

"כל מה שבית דין של מטה עושים, בית דין של מעלה מסכימים עמהם.

דכתיב³¹, 'אשר תקראו אתם', אשר תקראו אתם במועדם.

ואף בחידושי הגוף כן, וכמו שדרשו ז"ל³², ב-'לא אל גמר עלי' ³³ -

קטנה בת ג' שנים ויום אחד, שנבעלה, אין בתוליה חוזרים.

נמנו בית דין, ועברו השנה, בתוליה חוזרים, הוי 'לא אל גמר עלי'."

והנה, כוח זה שמסר הקדוש ברוך הוא ביד חכמי ישראל, אינו רק במצוות

"קידוש החודש", ובדברים הבאים מחמתה, אלא, בכל דבר ודבר,

שכן, אחר שמסר הקדוש ברוך הוא, את מצווה זו ביד חכמי ישראל, הוא נתן להם

כוח, לשדד את מערכות הטבע. וכפי שיתבאר להלן:

א. על מאמר הכתוב³⁴, "ויט משה את ידו על הים, וישב הים לפנות בקר

לאיתנו, ומצרים נסים לקראתו, וינער יהוה את מצרים בתוך הים", דרשו רבותינו

ז"ל³⁵ :

"לתנאו הראשון"³⁶.

³⁰ יו"ד, סימן קפט', סקי"ג.

³¹ ויקרא, כג' - ב'.

³² ירושלמי, פרק הנודר מן המבושל, הי"ג.

³³ תהילים, נז' - ג'.

³⁴ שמות, יד' - כז'.

³⁵ שמות רבה, פרשה כא, ו'.

³⁶ והיינו, מאמר הכתוב בפרשת "בראשית" (בראשית, א' - ט):

"ויאמר אלהים, יקוו המים מתחת השמים אל מקום אחד, ותראה היבשה, ויהי כן."

ואם כן, מאמר הכתוב "וישב הים לפנות בקר לאיתנו", פירושו "לתנאו הראשון",

וכתב בזה, רבינו ה"אור החיים" הקדוש זיע"א:
"תנאי זה, הוא בכלל התנאים שֶהִתְנָה ה' על כל מעשה בראשית, להיות כפופים
לתורה ועמליה,
ולעשות כל אשר יגזרו עליהם,
וממשלתם עליהם, כממשלת הבורא ברוך הוא ... והכל בכוח התורה".
והנה, במסכת חולין³⁷, מצינו מעשה ברבי פנחס בן יאיר:
"רבי פנחס בן יאיר, הוה קאזיל לפדיון שבויין,
פגע ביה בגינאי נהרא³⁸.
אמר ליה -
גינאי, חלוק לי מימדך ואעבור בך³⁹!
אמר ליה -
אתה הולך לעשות רצון קונך, ואני הולך לעשות רצון קוני,
אתה ספק עושה, ספק אי אתה עושה,
אני ודאי עושה⁴⁰!"

שהים, יתהפך וייעשה ליבשה.

³⁷ ז' ע"א.

³⁸ היינו:

שרבי פנחס בן יאיר, הלך לעסוק במצוות פדיון שבויים,
ובדרכו, הוא הגיע לנהר גינאי.

³⁹ היינו:

שרבי פנחס בן יאיר, ביקש מהנהר, שיחלוק את מימיו, בכדי שהוא יעבור בהם.

⁴⁰ היינו:

שהנהר, השיב לרבי פנחס בן יאיר,

שגם אני וגם אתה, הולכים לעשות את רצון הבורא ית"ש,

אמר ליה -

אם אי אתה חולק, גוזרני עליך שלא יעברו בך מים לעולם ⁴¹ !

חלק ליה ⁴² ."

ונתקשה בזה, רבינו זיע"א:

מה היתה, ההתפעלות מנס "קריעת ים סוף", לאורך כל הדורות,

וזאת, לאחר שאנו רואים, שרבי פנחס בן יאיר, במאמרו, גזר על הנהר להיקרע?

וביאר רבינו זיע"א:

"הנה, ביציאת ישראל ממצרים, עדיין לא קבלו התורה, ואין גזירתו על הנבראים
גזירה,

ולזה לא הסכים הים ליחלק להם.

וטען למשה -

אתה נבראת בששי, ואני בשלישי,

זה רמז, כי אינו בן תורה ⁴³ !

שאם היה בן תורה, הנה הוא קודם לו, כי התורה קדמה לעולם כולו!

אך ההבדל הגדול ביני ובינך, הוא -

שאתה, ספק אם תצליח בשליחותך,

אך אני, בוודאי שאצליח בשליחותי.

⁴¹ היינו:

שרבי פנחס בן יאיר, השיב לנהר,

אם לא תחלוק לי את הנהר, אני אגזור עליך שלא יעברו בך מים לעולם, ותתייבש.

⁴² היינו:

שמכוח דבריו של רבי פנחס בן יאיר, פחד הנהר, וחלק את מימיו.

⁴³ היינו:

משה רע"ה.

ולזה, נתחכם ה', והוליך ימינו לימין משה,
פירוש, הראהו כי הוא בן תורה, המתייחס לה ימין,
דכתיב ⁴⁴, 'מִיָּמִינוּ אֵשׁ דָּת לְמוֹי וְגוֹ',
וכשראהו, תיכף ומיד, נקרע כתנאי הראשון.
ולזה, כל צדיק וצדיק שיעמוד אחר קבלת התורה,
יביא בידו שטר חוב אחד, לכופו, ליחלק לפניו".

ב. אצל יהושע בן נון, שהעמיד חמה במקומה - בכוח גזירת פיו, וכמאמר
הכתוב ⁴⁵ :

"אָז יְדַבֵּר יְהוֹשֻׁעַ לַיהוָה, בְּיוֹם תַּת יְהוָה אֶת הָאָמְרִי לְפָנַי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, וַיֹּאמֶר לְעֵינַי
יִשְׂרָאֵל, שְׁמַשׁ בְּגִבְעוֹן דָּוִם, וַיֵּרַח בְּעַמְקֵי אֵילוֹן".

וממוצא הדברים, למדנו, יסוד עצום ונשגב:

שדיבורם של תלמידי חכמים במשפטי התורה הקדושה, אינם מילים בעלמא,

אלא, דברים בעלי משקל וכוח השפעה "נסתר",

**אשר בכוחם לעשות רושם של קדושה, ולהפך את הטבע, ולהחזיר לבעולה קטנה
בת ג' שנים ויום אחד, את בתוליה.**

ומאחר שנתבאר לנו, גודל מעלת תלמידי חכמים, וגודל שליטתם בשמים ובארץ,
שומא עלינו, להשכיל ולהבין, את גודלם וכוחם, כאשר יוצא מפיהם הקדוש "דברי
פורענות וקללה",
וכפי שיתבאר להלן.

ה. על מאמר הכתוב ⁴⁶, "וַיֹּאמֶר רְאוּבֵן אֶל אָבִיו, לֵאמֹר, אֶת שְׁנֵי בְנֵי תַמִּית אִם
לֹא אָבִיאָנּוּ אֵלֶיךָ, תִּנָּה אֹתוֹ עַל יְדֵי, וְאֲנִי אֶשְׂיבְנּוּ אֵלֶיךָ", כתב "בעל הטורים":

⁴⁴ דברים, לג' - ב'.

⁴⁵ יהושע, י' - יב'.

⁴⁶ בראשית, מב' - לז'.

י"ב' במסורה⁴⁷, דין⁴⁸, ואידך^{49 50} - 'וּפְתָה תְּמִית קְנָאָה'.
דורש אותו במדרש, בעדת קורח - דכתיב בהו קנאה⁵¹,
'וַיִּקְנְאוּ לְמֹשֶׁה בְּמַחְנֵהוּ'⁵² - אלו דתן ואבירם.
בשביל שאמר⁵³, 'אֶת שְׁנֵי בְּנֵי תְּמִית', נתקיים בשני בניו, והם דתן ואבירם.
'אֶת שְׁנֵי' - בגימטריא, הם דתן ואבירם⁵⁴.
ובביאור העניין, כתב מו"ז הגה"ק רבינו יעיש קריספין זיע"א⁵⁵:
'שוב ראיתי בדברי המקובלים⁵⁶, דיַעֲקֹב וּמֹשֶׁה הם גוף אחד, ובמידה אחת,

⁴⁷ היינו:

ב' פעמים, מצאנו במסורה לשון של "תמית".

⁴⁸ היינו:

מאמרו של ראובן, לאביו - יַעֲקֹב אַע"ה.

⁴⁹ היינו:

המקום השני, שבו מצאנו לשון של "תמית".

⁵⁰ איוב, ה' - ב'.

⁵¹ היינו:

ש-ב' מקומות אלו, בהם נאמר לשון של "תמית", נאמרו בעניינו של קורח שהיה בו את ענין הקנאה.

⁵² תהילים, קו' - טז'.

⁵³ בראשית, מב' - לז'.

⁵⁴ היינו:

המילים "אֶת שְׁנֵי", עולים בגימטריא למניין 761,

וכמו כן, המילים "הם דתן ואבירם" עם ג' המילים, עולים למניין זה.

⁵⁵ בספרו הקדוש "פרח שושנה" על התורה.

⁵⁶ יעוין בדברי ה"זוהר הקדוש" (בראשית, דף כג' ע"ב): "וּבְגִין כְּהַ, יַעֲקֹב מֹשֶׁה וַיֹּסֵף כְּחֶדָּא אֲזֵלִי".

ועיין עוד בספר "עץ חיים", להמהרח"ו זיע"א (שער הכללים. ובשער מ', דרוש ו').

ובספר "עמק המלך", להגה"ק רבינו נפתלי הרץ בכרך זיע"א (שער יד', פרק קיח'),

אלא, שזה הוא למעלה מזה.

וכמו שכתב בתיקונים⁵⁷, יעקב מלבר ומשה מלגאן,

ופירש הרב של"ה ז"ל⁵⁸, יעקב הוא מרכבה לתפארת במקומו הנגלה, ומשה

מרכבה להנעלם של תפארת שהוא הדעת ...

הרי בפירוש, דמשה ויעקב הם במידה אחת,

ולזה נתקיים הדבר, על ידי משה רבינו ע"ה."

ומבואר מדברי הקדושים:

שמכיוון שמשה רע"ה ויעקב אע"ה, קשורים זה בזה,

אם כן, כאשר דתן ואבירם מתו על ידי משה רבינו ע"ה,

נחשב הדבר, כאילו מתו על ידי יעקב אע"ה.

וממילא, אמירתו של ראובן⁵⁹, "אֶת שְׁנֵי בְנֵי תְּמִית",

נתקיימה, שהמית משה רע"ה - מכוחו של יעקב אע"ה, את שני צאצאיו של

ראובן - דתן ואבירם.

ומכאן, צא ולמד בחומרת הקללה:

שהיות וממשלתו של הצדיק בשמים ובארץ, גדולה לאין ערוך,

על אף שכוונתו של ראובן היתה לשם שמים, אין דבריו יוצאים לבטלה, ואם

אינם מתקיימים בבניו, הרי הם מתקיימים בזרעו.

ו. עוד מצינו, בכוח הקללה היוצאת מפיהם של תלמידי חכמים. כדלהלן:

א. עניין של "שגגה היוצאת מפי השליט"⁶⁰, וכפי שמצינו ד' מעשים מעניין

זה במסכתות הש"ס⁶¹,

ובספר "קהלת יעקב", להגה"ק רבינו יעקב צבי יאליש זיע"א - תלמיד "החוזה מלובלין" זיע"א (ערך לב').

⁵⁷ "תיקוני הזוהר" (תיקון יג', דף כט' ע"א).

⁵⁸ בראשית, פרשת "ויצא", תורה אור - ב'.

⁵⁹ בראשית, מב' - לז'.

וכן היה אצל רחל אמנו ע"ה⁶², שנפטרה, מכוח אמירתו של יעקב אע"ה⁶³, "עם אֲשֶׁר תִּמְצָא אֶת אֱלֹהֶיךָ, לֹא יִחְיֶה, נֶגֶד אֲחִינוּ הַכֹּהֵן לֵךְ מִה עֲמָדֵי וְקַח לָךְ, וְלֹא יָדַע יַעֲקֹב כִּי רַחֵל גִּנְבָתָם".

ויעויין בדברי רבינו המהרש"א זיע"א⁶⁴, שכתב בזה יסוד עצום ונפלא:

"שהדיבור גם בדרך הדמיון, מעורר את מידת הדין,

עד שהשטן מקטרג, להיות החוטא מודה בדבר שראוי לכך".

ב. עניין של "קללת חכם, אפילו בחינם ואפילו על תנאי, היא באה", וכפי שמצינו בעניין זה ב-ג' מקומות בש"ס⁶⁵.

ג. מאמרו של רבי טרפון, ב-ג' מקומות בש"ס⁶⁶, כאשר היה רוצה להוכיח את אמיתות דבריו - "אֶקְפֹּחַ אֶת בְּנֵי", והוא מעניין קללה⁶⁷.

⁶⁰ קהלת, י' - ה':

"יש רעה ראיתי תחת השמש, כשגגה שיצא מלפני השליט".

⁶¹ עובדא דפנחס ומר שמואל - במסכת מועד קטן, יח' ע"א.

עובדא דשמואל ואביו - במסכת כתובות, כג' ע"א.

עובדא דיהודה בריה דרבי חייא - במסכת כתובות, סב' ע"א.

עובדא דמר בר אמיר ורב אשי - במסכת בבא מציעא, סח' ע"א.

⁶² בראשית רבה, פרשה עד', ט'.

⁶³ בראשית, לא' - לב'.

⁶⁴ ב"חידושי אגדות" למסכת כתובות (ח' ע"ב, בד"ה "לעולם אל יפתח אדם פיו").

⁶⁵ ברכות, נו' ע"א.

סנהדרין, צ' ע"ב.

מכות, יא' ע"א.

⁶⁶ שבת, יז' ע"א.

שבת, קטז' ע"א.

זבחים, יג' ע"א.

ובביאור מאמרו זה של רבי טרפון, כתב הגה"ק רבינו אליהו הכהן האיתמרי זיע"א מאיזמיר⁶⁸ :

"ואולי יש לומר, שרבי טרפון לשם שמים היה מכווין, לישבע כד.

שהיה מתיירא, שמא חס ושלוס לא יהיו בניו הגונים עד יום מותם, חס ושלוס,

והעדיף, שימותו, קודם שיכעיסו לבוראם.

לזה, היה נשבע: **אַקְפַח אֶת בְּנֵי -**

שם חס ושלוס עתידין לחטוא, ומה שמוציא מפיו אַקְפַח אותם, מסייע בדבר

שימותו קודם שיהיו מהחוטאים,

ואם עתידין להיותם צדיקים עד יום מותם -

זכות שהיו עתידין להיות צדיקים, וזכות כוונתו הטובה שהיה אומר: אַקְפַח אֶת

בְּנֵי לשם שמים ... לסייע שלא יגיעו להם מהרעה.

וכפי זה, ביודם חכמי דורו, שלכוונה זו היה נשבע כד, לא היו מוחין בו.

ומכל מקום, צריך עיון."

ז. **בפרשתן נאמר⁶⁹, "הוֹכַח תּוֹכִיחַ אֶת עַמִּיתְךָ וְלֹא תִשָּׂא עָלָיו חֲטָא",**

והנה, במסכת תמיד⁷⁰, מצינו לדברי רבי:

"איזו היא דרך ישרה שיבור לו האדם?

יאהב את התוכחות!

שכל זמן שתוכחות בעולם, נחת רוח באה לעולם, טובה וברכה באין לעולם, ורעה

מסתלקת מן העולם,

שנאמר⁷¹, 'וְלִמּוֹכִיחִים יִנְעַם, וְעֲלֵיהֶם תִּבּוֹא בְּרַפְתְּ טוֹב'."

⁶⁷ וכפי שפירש רש"י הקדוש.

⁶⁸ בספרו הקדוש "אגדות אליהו" (חלק ג', פרק ששה עשר).

⁶⁹ ויקרא, יט' - יז'.

⁷⁰ כז' ע"ב.

עוד מצינו שם, לדברי רבי שמואל בר נחמני משמו של רבי יונתן:
"כל המוכיח את חבירו לשם שמים, זוכה לחלקו של הקדוש ברוך הוא,
 שנאמר ⁷², 'מוֹכִיחַ אָדָם אַחֲרָיו'.
ולא עוד, אלא שמושכין עליו חוט של חסד,
 שנאמר ⁷³, 'חֵן יִמָּצָא מִמַּחְלִיק לְשׁוֹן'.
 והנה, מחמת מצווה זו, זכה ירבעם בן נבט למלכות, וכמבואר במסכת סנהדרין ⁷⁴,
 משמו של רבי יוחנן:
"מפני מה זכה ירבעם למלכות?
מפני שהוכיח את שלמה.
ומפני מה נענש?
מפני שהוכיחו ברבים,
 שנאמר ⁷⁵, 'וַיִּזְהַר הַדָּבָר אֲשֶׁר הָרִים יָד בְּמֶלֶךְ שְׁלֹמֹה, בְּנֵה אֶת הַמְּלוּא, סָגַר אֶת פֶּרֶץ
 עִיר דָּוִד אֲבִיו'.
 אמר לו, דוד אביך פרץ פרצות בחומה, כדי שיעלו ישראל לרגל,
 ואתה, גדרת אותם, כדי לעשות אנגריא לבת פרעה".
 והנה, בעניין התוכחה, לימדנו רבי טרפון ⁷⁶:
"תמיהני אני, אם יש בדור הזה שמקבל תוכחה,
אם אמר לו טול קיסם מבין עיניך ⁷⁷, אמר לו טול קורה מבין עיניך".

⁷¹ משלי, כד' - כה'.

⁷² משלי, כח' - כג'.

⁷³ שם.

⁷⁴ קא' ע"ב.

⁷⁵ מלכים א', יא' - כד'.

⁷⁶ ערכין, טז' ע"ב.

והוסיף בזה רבי אלעזר בן עזריה :

"תמיהני, אם יש בדור הזה שיודע להוכיח".

עוד מצינו במדרש ⁷⁸, לדבריו של רבי אלעזר בן עזריה :

"אוי לנו מיום הדין אוי לנו מיום התוכחה,

ומה יוסף הצדיק שהוא בשר ודם, כשהוכיח את אָחיו לא יָכְלוּ לְעַמֵּד בְּתוֹכָהֶן,

הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, שְׁהוּא דָּן, וּבַעַל דִּין, וְיוֹשֵׁב עַל פְּסַא דִּין, וְדָן כָּל אֶחָד וְאֶחָד -

עַל אַחַת כְּמָה וְכְמָה, שְׁאִין כָּל בְּשָׂר וְדָם יְכוֹלִים לְעַמֵּד לְפָנָיו".

והנה, במסכת שבת ⁷⁹, מצינו לדברי רב עמרם ⁸⁰ :

לא חרבה ירושלים, אלא, בשביל שלא הוכיחו זה את זה".

ח. והנה, המוכיח יכול לבטל גזירת מוות, וכהמעשה שהביא הגה"ק רבי יוסף

בן נאיים זיע"א ⁸¹ :

⁸² הרב הצדיק מוהר"ר חיים חורי זצ"ל, מחבר ספר "שערי רחמים" - הנדפס

בספר "קרית ארבע", היה בעיר ג'רבא יע"א ⁸³.

ופעם אחת, היתה מגיפה בעיר ג'רבא, והיו כמעט כל יושבי העיר נאספים אל ביתם

שלא לצאת החוצה.

⁷⁷ יעו"ן שם מה שכתב רש"י הקדוש:

"כלומר, עון קטן שבידך - זה יכול לומר לו טול אתה עון גדול שבידך,

הלכך, אין יכולין להוכיח, שכולן חוטאים".

⁷⁸ בראשית רבה, פרשה צג', יא'.

⁷⁹ קיט' ע"ב.

⁸⁰ בנו של רבי שמעון בר אבא, משמו של אביו - רבי שמעון בר אבא, משמו של רבי חנינא.

⁸¹ בספרו הקדוש "נמכר יוסף", (על פרשתן, עמוד שעד').

⁸² לשונו הקדוש והטהור, הועתק בכאן במעט שינוי לשון, למען ירוצו עיני הקורא בהם.

⁸³ ראשי תיבות: יגן עליה א-להים.

והוא היה הולך מבית לבית, ונותן להם מוסר ודברי תורה, כדרכו, בכדי להחזירם בתשובה.

והוא היה הולך גם לחולים, ומוכיחם לעשות תשובה.

ולבסוף, כאשר נתפשטה המגיפה בכל העיר, פחד רבי רחמים על עצמו ועל בני ביתו,

ולפיכך, הוא הסתגר בביתו, והיה יושב ועוסק בתורה הקדושה.

ויהי היום, ובתוך כדי לימודו, וישא עיניו, וירא בהקיץ, והנה שני אנשים ניצבים עליו,

ונתנו לו שלום, והחזיר להם שלום.

וישאלוהו האנשים: רבי רחמים, מדוע ביטלת ממנהגך הטוב להשיב רבים מעוון, ולהוכיח ולדרוש על מיטתם של הנוטים למות?

וישב להם: וכי לא ידעתם, שהמגיפה בעיר משתוללת ומתרבה מיום ליום?

והשיבוהו: ידוע תדע, כי אתה וכל בני ביתך מובטחים לבלתי תִּנְגַּפוּ במגיפה,

והא לך פנקס בית הדין של מעלה, הרשום בו את העתידים למות במגיפה,

והכר בו, שאין אחד מבני משפחתך כתוב בו.

וממוצא הדברים, הכיר בהם רבי רחמים, שהם מלאכים.

ובתוך כדי עיונו בפנקס, הוא רואה את שמו של אחד מנכבדי העיר, שהיה רודף צדקה וחסד.

וישאלם רבי רחמים: עשיר זה, שהוא רודף צדקה וחסד, מפני מה נגזרה עליו מיתה?

והשיבוהו: הפנקס בידך, והרשות נתונה לך למחוק את שמותיהם של האשים אשר תרצה להצילם.

וכך עשה.

ומעתה, כתב רבינו זיע"א:

"מזה ילמוד האדם מעלת המוכיח, כי יוכל בזכותו לבטל את גזירת המוות, ואלין ישמעו המלאכים".

ט. צא ולמד, כמה וכמה תנאים ועניינים חשובים, בעניין התוכחה. וכדלהלן:

א. כתב גאון עוזינו - הרב חיד"א זיע"א ⁸⁴:

"צריך המוכיח לכלכל דבריו, שלא ילמד קטגוריא על ישראל!

וכל שכן, שלא לזלזל בהם!

וישים בליבו, כי גדעון הושיע את ישראל, בעבור שהליץ על ישראל ⁸⁵.

ולכן אמרו רבותינו ז"ל, בפירוש, שאינו רוצה הוא יתברך, שידברו קטגוריא על ישראל, ולא יאמרו שיש להם עוונות.

ו-ישעיה הנביא ע"ה, נענש, על שאמר ⁸⁶, 'וּבְתוֹךְ עַם טָמֵא שְׁפָתַיִם' ⁸⁷.

ואמרו בתנחומא - ריש פרשת וישלח ⁸⁸, לעצמך אתה רשאי, לא לישראל שהקדימו עשייה לשמיעה, ומייחדים שמי פעמיים בכל יום".

ב. כתב בספר "אגרא דכלה" ^{89 90}:

⁸⁴ בספרו הקדוש "דבש לפי" (מערכת ת', אות יז).

⁸⁵ יעויין בפירושו של רש"י הקדוש על ספר "שופטים" (ו' - יד').

⁸⁶ ישעיה, ו' - ה'.

⁸⁷ והנה, בפסוק שלאחר מכן, נאמר (ישעיה, ו' - ו'), "וַיַּעַף אֵלַי אֶחָד מִן הַשְּׂרָפִים, וַיְבַדֵּד רֹצֵפָה, בְּמִלְקָמָי לְקַח מֵעַל הַמִּזְבֵּחַ".

ופירש רש"י:

רצפה - גחלת,

מפני שאמר דלטוריא על ישראל, וקראם עם טמא שפתיים,

אמר הקדוש ברוך הוא, למלאך: רצוף פה, שאמר דלטוריא על בני.

⁸⁸ אות ב'.

⁸⁹ להגה"ק רבי צבי אלימלך שפירא זיע"א מדינוב, בעל "בני יששכר".

⁹⁰ ריש פרשת "דברים".

"הנה, המוכיח, כשמוכיח את חבירו,

מחוייב להוכיחו, באופן שלא יעורר קטרוג על הנוכח בהזכירו עוונותיו.

והנה, הוא מחוייב להוכיחו בְּהַשְׁפֵּל, שְׁאֵל הַנוֹכַח יִהְיֶה בְּמוֹבֵן דְּבָרֵי קְנִטוּרִין עַל אֲשֶׁר לֹא טוֹב עָשָׂה,

וּבְכַדֵי שֶׁלֹא יִתְעוֹרֵר קְטְרוּג, יִהְיוּ דְבָרָיו בְּהַשְׁפֵּל, שִׁיְהִיָּה בְּמוֹבֵן מִדְּבָרָיו לְלַמֵּד עֲלֵיו זְכוֹת לִפְנֵי יִתְבָּרַךְ.

וכן שמעתי מצדיקי הדור וחכמי האמת.

ושמעתי, שהרב הקדוש המגיד המפורסם מוה"ר יחיאל מיכל מזלאטשוב זצ"ל -

כשהיה דורש והיה מוכיח את העם, היה הופך פניו,

ואמר, רבונו של עולם,

הנה עמך הם, שלמים הם, וראויים הם, והנה הם חפצים מאוד לעשות רצונך,

ומה שאני מקנטר אותם, הוא בעבור כבוד שמך, שיתאמצו מאד במצוותיך, וכיוצא בדברים.

וזה פירוש הפסוק, לדעתי, 'הוֹכַח תוֹכִיחַ אֶת עַמִּיתְךָ'⁹¹,

ותראה לעשות, באופן, ש-יִלְא תִשָּׂא עָלָיו חֲטָא'⁹², שלא יתנשא החטא לחול עליו העונש, חלילה וחס".

ג. כתב הגה"ק בעל "באר משה" זיע"א⁹³, משם ספר "חינוך בית יהודה"⁹⁴,

שהביא מרבו הגה"ק רבי יעקב יצחק הלוי הורוויץ - החוזה מלובלין זיע"א:

דהנה, אמר דוד הע"ה⁹⁵, "אַשְׁרֵי אָדָם עוֹז לוֹ בְּךָ, מְסַלֵּת בְּלִבָּבָם",

⁹¹ ויקרא, יט' - יז'.

⁹² שם.

⁹³ על פרשתו, עמוד שכת'.

⁹⁴ להגה"ק רבי יעקב צבי יאליש זיע"א, תלמיד החוזה מלובלין זיע"א.

⁹⁵ תהילים, פד' - ו'.

ובדבריו הקדושים של דוד הע"ה, יש לעיין: **מפני מה פתח ביחיד - באומרו "בְּדָ", וסיים ברבים - באומרו "בְּלִבָּבְכֶם"?**

⁹⁶ ברם, הנה התורה הזהירה על עניין התוכחה,

והנה, באמת, אי אפשר לילך בשווקים וברחובות, ולהוכי בשער בת רבים,

כי תורתו של האדם, אימתי נעשית!?

מה גם, שאם ילך בשווקים וברחובות, הוא יכול לבלבל את דעתו, וממילא להפסיק את דביקותו בהבורא ית"ש,

וממילא, דברי תוכחתו, לא יוכלו להיות כדברים היוצאים מן הלב, אשר יכנסו אל הלב.

ומשכך, דברי תוכחתו לא יתקבלו על לבבות שומעיהם,

וכבר דרשו על כך רבותינו ז"ל⁹⁷, "כשם שמצווה לומר דבר הנשמע, כך מצווה שלא לומר דבר שאינו נשמע".

אומנם, עיקר התוכחה, הוא, כאשר ישב בביתו בבדידות, וילמד תורה לשמה, בשם כל ישראל,

הנה, בזה הוא מכניס הרהורי תשובה בלבבות בני האדם.

וממילא, כך הוא ביאור מאמר הכתוב⁹⁸, "אֲשָׁרֵי אָדָם עוֹז לוֹ בְּדָ, מְסֻלוֹת בְּלִבָּבְכֶם":

"אֲשָׁרֵי אָדָם עוֹז לוֹ בְּדָ" - שְׁמַקְשֵׁר אֶת עֲצָמוֹ אֶל הַבּוֹרָא ית"ש, באמצעות דברי התורה הקדושה, הנקראת בשם "עוז",

וכמו שדרשו רבותינו ז"ל⁹⁹, על מאמר הכתוב¹⁰⁰, "יְהִי עוֹז לְעַמּוֹ יִתְּנוּ, יְהִי וְיִבְרָךְ אֶת עַמּוֹ בְּשָׁלוֹם".

⁹⁶ לשונו הקדוש והטהור, הועתק בכאן במעט שינוי לשון, למען ירוצו עיני הקורא בהם.

⁹⁷ יבמות, סה' ע"ב.

⁹⁸ תהילים, פד' - ו'.

⁹⁹ זבחים, קטז' ע"א.

¹⁰⁰ תהילים, כט' - יא'.

ועל ידי זה, "מְסֻלוֹת בְּלִבָּבָם" - והיינו, שאותו האדם עושה מסילות בלבבם של האנשים.

ועל כן, פתח הכתוב בלשון יחיד וסיים בלשון רבים.

וסיים על כך הגה"ק בעל "חינוך בית יהודה" זיע"א:

"כי הם דברים העומדים ברומו של עולם, עמוק עמוק".

ל. מעתה, נשכיל ונבין, את עניין תלמידי רבי עקיבא "שלא נהגו כבוד זה בזה"¹⁰¹, להלכה ולמעשה. וכדלהלן:

א. התורה הקדושה נקראת בשם "כבוד",

וכדרשת רבותינו ז"ל¹⁰²: "וְאֵין כְּבוֹד אֶלָּא תוֹרָה, שְׁנַאֲמַר¹⁰³, 'כְּבוֹד חַכְמִים וְנִחְלוֹ'".

ב. כמו כן, עניין "כבוד", הוא תוכחה המהולה ברחמים, כתוכחת תלמידי חכמים, וכמו שנתבאר לעיל¹⁰⁴.

ג. כאשר התוכחה נעשית בדרך זו, מתקיים מאמר הכתוב¹⁰⁵, "אֲשֶׁרִי אָדָם עוֹז לוֹ בָּךְ, מְסֻלוֹת בְּלִבָּבָם", וכמו שנתבאר לעיל¹⁰⁶,

שכן, באותה השעה זוכה האדם, לעשות מסילות בלבבם של בני העולם כולם.

ד. תלמידי רבי עקיבא ש-"לא נהגו כבוד זה בזה", ביאור העניין:

שבמעשה התוכחה שלהם, לא היה דיבור של רחמים, וכדרכם של תלמידי חכמים.

¹⁰¹ יבמות, סב' ע"ב.

¹⁰² מסכת אבות, פ"ו מ"ג.

¹⁰³ משלי, ג' - לה'.

¹⁰⁴ באות ט'.

¹⁰⁵ תהילים, פד' - ו'.

¹⁰⁶ באות ט'.

- ה. דבר זה, נרמז במילים "זה בזה", העולים בגימטריא למניין 26, שהוא כמניין "מידת הרחמים" - שבשם הוי"ה ברוך הוא, והיינו, שכאשר תלמידי רבי עקיבא שהיו עוסקים בתורה הקדושה הנקראת בשם "כבוד", היו מוכיחים אחד את השני שלא בדרך "כבוד", הם גרמו להפריד את "מידת הרחמים" איש מרעהו.
- ו. מכיוון שדיבורם של תלמידי חכמים עושה רושם בשמים ובארץ, לטוב ולמוטב, וכמו שנתבאר לעיל¹⁰⁷,
- כאשר תלמידי רבי עקיבא שהיו תלמידי חכמים, היו מוכיחים איש את רעהו, בתוכחה שאינה כדרכם של תלמידי חכמים, ממילא, דיבורם עשה רושם בשמים ובארץ, ונחרט ונחקק לדורות עולם.
- ז. התורה הקדושה נקנית ב-מח' קניינים¹⁰⁸, ואחד מהם הוא "דיבוק חברים", וכאשר התוכחה לא נעשית עם "מידת הרחמים", כדרכם של תלמידי חכמים, אזי, כבר אין "דיבוק חברים", וממילא, אין התורה הקדושה יכולה להתקיים.
- ח. ולפיכך, תלמידי רבי עקיבא נפטרו בדווקא בזמן הזה, וכביאורו של הגה"ק רבינו שלמה הלוי אלקבץ זיע"א¹⁰⁹,
- שכן, מכיוון שהזמן הלזה, הוא הזמן המסוגל והמוכן לדברי התורה הקדושה,
- אזי, כאשר אין "דיבוק חברים", מחמת הסתלקותה של "מידת הרחמים", אשר נעשתה בתוכחה שאינה כדרכם של תלמידי חכמים,
- חלילה וחס, עומדת התורה הקדושה כנגדם, ומקטרגם עליהם.

¹⁰⁷ באותיות ד'-ה'-ו'.

¹⁰⁸ מסכת אבות, פ"ו מ"ו.

¹⁰⁹ וכאשר נתבאר לעיל באות ג'.

ט. והן הם דברי רבותינו ז"ל במסכת שבת ¹¹⁰, משמו של רב עמרם ¹¹¹ :

"לא חרבה ירושלים, אלא, בשביל שלא הוכיחו זה את זה".

שכן, אפשר לבאר בזה :

שבזמן החורבן, הוכיחו התלמידי חכמים זה לזה, אך תוכחתם לא היתה כדרכם של תלמידי חכמים,

ומשכך, כבר לא היה בהם "דיבוק חברים", ואף לא "מידת הרחמים",

ואז עמדה התורה הקדושה כנגדם, וקטרגה עליהם, והביאה עליהם חורבן.

י. פרשה זו נאמרה "בְּהִקְהָל", וכמו שנתבאר לעיל ¹¹²,

בכדי ללמד לכל, את עניין התוכחה ומעלותיה,

שכל מהותה הוא קדושה, בבחינת ¹¹³ - "כִּי קְדוֹשׁ אֲנִי".

והנה, באשר דברים אלו הן הם גופי התורה הקדושה,

כאשר יקיימם האדם כראוי, יתקיים בו מאמר הכתוב ¹¹⁴, "כִּי תִיַּיִם הֵם לְמִצְאֵיהֶם, וְלִכְל בְּשָׂרוֹ מִרְפָּא".

יתן ה' יתברך, ונזכה לזה. אמן.

¹¹⁰ קיט' ע"ב.

¹¹¹ בנו של רבי שמעון בר אבא, משמו של אביו - רבי שמעון בר אבא, משמו של רבי חנינא.

¹¹² באות ב'.

¹¹³ ויקרא, יט' - ב'.

¹¹⁴ משלי, ד' - כב'.

לזיכרון עולם בהיכל ה'

- הגה"ק רבי רפאל משה אלבאז בן רבי שמואל זיע"א
- הגה"צ רבי דוד מסעוד עובדיה בן אסתר זיע"א
- הגה"צ רבי חיים וואלקין בן צביה זיע"א
- הגה"צ רבי משה איבגי בן אסתר זיע"א
- הגה"ק רבי שלמה אסולין בן שמחה (שתח"י) זיע"א
- רבי אברהם איבגי בר רחמה זצ"ל
- רבי שלום איבגי בר רחמה זצ"ל
- צורי (צורישדי) גניש ז"ל בן יולנדה תחי'
- אפרים (אפי) ביתן בן קונפיטה ז"ל
- משה חיון בר קוקה ז"ל
- דב לוסטרניק בר אביבה ז"ל

~~~

- הצדקת מזל טוב אלבאז (לבית סודרי) בת רבקה ע"ה
- הצדקת מרים רמו עובדיה בת אסתר ע"ה
- הצדקת ברוריה מויאל בת חוה ע"ה
- זוהרה פרץ (לבית כהן) בת רחל ע"ה
- מזל טוב סיגלר (לבית עובדיה) בת זוהרה ע"ה
- רחל עמוס (לבית מלכה) בת אסתרלייה ע"ה
- נחמה נעמי דידי (לבית מלכה) בת אסתרלייה ע"ה
- אליס חוה עישה לוי (לבית סיבוגי) בת גרסיה ע"ה
- חנה בת ליליאן ע"ה
- חנה אילוז בת פרחא ע"ה
- איילה בת נעמי ע"ה

לעילוי נשמתם הטהורה

של כל הקדושים והקדושות אשר נרצחו על קידוש ה'

במלחמת שמחת תורה תשפ"ד